

Hooglied

Dia 2

Algemeen

Hooglied, ook wel bekend als het lied van Salomo, is een van de boeken in het Oude Testament van de Bijbel. Het staat bekend om zijn poëtische en romantische karakter, en het beschrijft de liefde en passie tussen een bruidegom en zijn bruid. Hoewel het boek vaak symbolisch wordt geïnterpreteerd als een allegorie van de relatie tussen God en zijn volk, is het ook een viering van menselijke liefde en seksualiteit. Hooglied is uniek vanwege zijn sensuele en liefdevolle beschrijvingen, en het heeft door de eeuwen heen zowel theologen als literatuurlijfhebbers geïnspireerd.

Het ontstaan van Hooglied is gehuld in mysterie, en er zijn verschillende theorieën over zijn oorsprong. Traditioneel wordt aangenomen dat koning Salomo de auteur is, vanwege vermeldingen van zijn naam in het boek zelf. Salomo wordt beschouwd als een belangrijke figuur in de Israëlitische geschiedenis, bekend om zijn wijsheid en rijkdom, evenals zijn vele vrouwen. Het boek wordt vaak geïnterpreteerd als een allegorie van zijn liefdesleven, maar er zijn ook andere interpretaties.

Sommige geleerden suggereren echter dat Hooglied een verzameling van liefdesgedichten is, samengesteld uit verschillende bronnen en tradities binnen de oude Hebreeuwse cultuur. Anderen geloven dat het een verzameling is van bruiloftsliederen die werden gebruikt in oude Israëlitische huwelijksceremonies.

Hooglied is een fascinerend en uniek boek binnen de Bijbel inspireert nog steeds.

Afhankelijk van de theologische of literaire context wordt Hooglied op verschillende manieren geïnterpreteerd. Over het algemeen wordt aangenomen dat Hooglied een viering is van menselijke liefde en seksualiteit, en tegelijkertijd een symbolische weergave van de relatie tussen God en zijn volk.

Er zijn globaal weg 3 verschillende interpretaties/doelen:

1. Liefdespoëzie: Hooglied is een verzameling van liefdesgedichten die de diepte en intensiteit van menselijke liefde en passie vieren. Het benadrukt de schoonheid van romantische relaties en de vreugde die ze brengen.
2. Allegorische betekenis: Veel theologen interpreteren Hooglied als een allegorie van de spirituele relatie tussen God en zijn volk Israël, of tussen Christus en de kerk in het Nieuwe Testament. In deze interpretatie symboliseert de bruidegom God of Christus, en vertegenwoordigt de bruid het volk van God of de gelovige ziel die naar hem verlangt.
3. Morele lessen: Hoewel het boek sensuele en liefdevolle beschrijvingen bevat, wordt het ook gebruikt om morele lessen over liefde, trouw en respect in relaties te onderwijzen. Het benadrukt het belang van liefdevolle verbondenheid en wederzijdse waardering.

Kortom, het doel van Hooglied is om de diversiteit en diepte van liefde te vieren, terwijl het ook symbolisch verwijst naar spirituele en morele principes.

We gaan wat achtergronden bij langs.

Dia 3

Bijbelstudie.info - <https://bijbelstudie.info/boeken-van-salomo/>

Het wordt aangenomen dat koning Salomo zowel Hooglied, Prediker als Spreuken heeft geschreven. Harry had het er ook al over bij zijn bespreking van Kushner en Prediker.

- Prediker (wijze Salomo) en Hooglied (jonge Salomo) en Spreuken (volwassen Salomo).
Overeenkomst: 'poëtische' boeken en geen doctrines.
- Spreuken: in een kernachtige zin wordt een waarheid verteld op een zodanige wijze dat het in het geheugen blijft. De Spreuken behandelen diverse thema's, zoals: gehoorzaamheid aan de ouders, de waarde van vriendschap, het belang van goed gezelschap, eerlijkheid, waarschuwing tegen luiheid, dronkenschap en trots.
Waarbij de kern van de ware wijsheid als volgt wordt weergegeven:
Spr. 1:7, 9:10 – "De vreze des HEREN is het begin der wijsheid en het kennen van de Hoogheilige is verstand."
- Prediker: roept mensen samen om te onderwijzen. Het is niet expliciet genoemd maar wel geschreven door Salomo: "Prediker, de zoon van David, koning te Jeruzalem". Ook de achtergrond is een duidelijke aanwijzing dat het Salomo betreft. Het betreft een filosofisch georiënteerd boek. Salomo stelt zichzelf de vraag: "Wat brengt het leven mij? Waarom sloof ik mij dag in, dag uit, zo uit? Wat is het nut van dit leven?". Hij zocht bevrediging en kennis, de diepste waarheid, in de natuur, in filosofie, in "plezier maken in het leven", in materialisme, in geld. En elke keer moest hij vaststellen: "Het is leeg". De prediker concludeert: de waarheid is alleen bij God te vinden, een bevredigend leven is..... een leven mét God. Het roept jonge mensen op om de Schepper te gedenken en waarschuwt ze met de woorden: Vrees God en onderhoud zijn geboden.

Dia 4

- In deze drie boeken van Salomo zien we drie grote, belangrijke, thema's:
  1. de echte Wijsheid is uit God;
  2. de echte levensvullende en bevredigende, Waarheid is uit God;
  3. de echte, ware, liefde is uit God.

Goddelijke Wijsheid, Waarheid en Liefde. Drie pijlers voor een gelukkig leven!

Vraag: herkennen we dit vanuit de kennis die we hebben over deze 3 boeken?

Dia 5

- Hooglied: Veel gelovigen kunnen hiermee niet uit de voeten. In sommige kringen wordt het de jongeren zelfs verboden te lezen. Het is een lofzang op de liefde met 3 manieren om ermee om te gaan:
  1. Letterlijk: te beschouwen als een historisch boek waarin Salomo zijn liefde voor de Sunamitische beschrijft. Een boek dat gezien moet worden als een aantal liefdesliederen, bruiloftsliederen die de liefde tussen twee jonge mensen bezingt. In de bruiloftsweek worden bruid en bruidegom ook wel koning en koningin genoemd worden.
  2. Allegorisch: vergeestelijking en de ontkenning van de historische achtergrond. Dat wil zeggen: het huwelijk is alleen maar een beeld voor de verhouding van God en Israël,

Christus en de gemeente, Christus en de gelovige. Elke trek van het boek moet op een geestelijke wijze worden uitgelegd.

3. Typologisch: een letterlijk op te vatten inhoud en ook een diepe, geestelijke waarde. Dit houdt de historische context intact maar kan ook gebruikt worden om een les te leren, c.q. een toepassing te zien voor deze tijd. Geheel in lijn met de Nieuw Testamentische waarheid dat álle Schrift nuttig is om te onderwijzen (2 Timotheüs 3:16¹). Deze gaat minder ver. Ook hierin is een verwijzing naar de liefde tussen God en Israël, Christus en de gemeente, maar nu wordt niet elk detail vergeestelijkt. Slechts de grote lijnen.

Vraag: Welke van deze 3 spreekt het meest aan?

Dia 6

Muziek laten horen

<https://open.spotify.com/track/3EZjX52ZCFkoEJ268i6dTP>

- Ola Gjeilo, een Noorse componist schreef Nothern Lights in de winter van 2007. Hij was in Oslo en zag de kosmische straling van de aurora borealis, het noorderlicht. Het was een overweldigend schouwspel waarop hij dit stuk componeerde. Hij gebruikte de toepasselijke tekst van een fragment uit Hooglied dat een schoonheid beschrijft die zo gruwelijk mooi is dat je je ogen moet afwenden.
Je bent mooi, mijn vriendin,
bekoorlijk als Jeruzalem,
ontzagwekkend als een leger in slagorde!
Wend je ogen van mij af,
ze brengen me in verwarring.....

Dia 7

Wikipedia - <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hooglied>

- De Nederlandse Naam Hooglied komt van de Hebreeuwse naam *Sjir ha-Sjirim*. Dit betekent letterlijk “Lied der liederen”.
- De uitdrukking is een Hebreeuws genitief. Dit betekent dat er een overtreffende trap wordt aangeduid. Dus eigenlijk: “het mooiste van alle liederen”
- Maarten Luther vertaalde dit met Hohes lied waar weer Hooglied uit ontstond.

Auteur

- Volgens de ondertitel is het “van Salomo”. Je kunt dit niet lezen als aanduiding voor auteurschap, toch werd Salomo al vroeg als auteur beschouwd.
- Taalkundige eigenschappen wijzen op een latere datering omdat de tekst Aramese uitdrukkingen bevat (een taal die het Hebreeuws geleidelijk verdrong in de periode tegen het einde van de Babylonische ballingschap).
- De tekst bevat ook een Perzisch leenwoord (pardoes = park in 4:13) en
- Er worden verschillende aanduidingen voor exotische kruiden en geurstoffen gebruikt, die erop duiden dat Hooglied zijn definitieve vorm op zijn vroegst rond 500 v.Chr. kreeg.

---

¹ Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om *daarmee* te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren *en* op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.

- Parallellen met Griekse poëzie en diverse Griekse gebruiken (zoals de luxueuze draagstoel en de bruidegoms kroon in 3:9-11) zijn een aanwijzing voor een datering in de hellenistische periode, 3e eeuw v.Chr. of later).
- Tekstvarianten in de Dode Zee-rollen tonen aan dat de tekst nog niet vaststond in de 2e eeuw v.Chr.

Canoniciteit

- Het Hooglied werd in de 2e eeuw door de Hillel toegelaten tot de joodse canon.
- Hillel was een joods wetgeleerde en afstammeling van koning David. Hij was de stichter van een van de beroemdste joodse leerscholen, de School van Hillel.
- De canon van het protestantse christendom omvat de Tenach (Hebreeuwse bijbel en oude testament bij de christenen-39 boeken-) als de (gewoonlijk) 27 boeken van het Nieuwe Testament.
- Canon betekent richtsnoer, maatstaf
- Toelating vond plaats op basis van de aanname dat Salomo de auteur was en het werk allegorisch gelezen moest worden, waarbij het onderwerp niet seksueel verlangen was maar Gods liefde voor Israël. Rabbi Akiva (een groot Joods geleerde en mysticus) pleitte voor acceptatie in de canon, maar verbood het gebruik van het Hooglied bij gewone festiviteiten (zoals bruiloften).

Vorm en inhoud

- Het Hooglied is uniek in de Hebreeuwse Bijbel: het boek heeft geen plot, toont geen interesse in de Wet van Mozes of een verbondsleer en God wordt niet genoemd.
- Het Hooglied is grotendeels vormgegeven als een tweespraak in dichtvorm tussen twee geliefden, waarvan de vrouw een herderin uit Sulem is. Man en vrouw zingen om de beurt hun liefde voor elkaar, hun verlangen naar elkaar en prijzen de schoonheid van de geliefde. Ze doen meeslepende uitspraken over menselijke liefde en erotiek. Er is vrijwel geen actie waarneembaar, het gaat eerder om het veranderende samenspel van verlangen en vervulling, van scheiding en vereniging.

Dia 8

Jodendom

- In het jodendom was al vroeg de allegorische interpretatie dominant.
- Hierin wordt het gehele boek Hooglied opgevat als een doorlopende beeldspraak. De liefde tussen bruid en bruidegom is dan een allegorie over de liefde tussen God en Israël (vergelijk Psalm 45; Jesaja 54:4-6; 62:4,5; Jeremia 2:2; 3:1,20; Ezechiël 16; Hosea 2:16,19,20).

Christendom

- De allegorische interpretatie werd ook dominant binnen het christendom, waarbij het Hooglied vaak wordt geïnterpreteerd als een allegorie over de liefde tussen Jezus Christus en de Kerk
(de geloofsgemeenschap van hen die in Jezus Christus geloven - vergelijk
  - Matteüs 9:15; Jezus zeide tot hen: Kunnen soms bruiloftsgasten treuren, zolang de bruidegom bij hen is? Er zullen echter dagen komen, dat de bruidegom van hen weggenomen is, en dan zullen zij vasten.
  - Johannes 3:29; Die de bruid heeft, is de bruidegom; maar de vriend van de bruidegom, die erbij staat en naar hem luistert, verblijdt zich met blijdschap over de stem van de bruidegom. Zo is dan deze mijn blijdschap vervuld.

- Efeziërs 5:23,27,29; want de man is het hoofd van zijn vrouw, evenals Christus het hoofd is zijner gemeente; Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt.
  - en zo zelf de gemeente voor Zich te plaatsen, stralend, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zó dat zij heilig is en onbesmet.
  - want niemand haat ooit zijn eigen vlees, maar hij voedt het en koestert het, zoals Christus de gemeente
  - Openbaring 21:2,9; En een tempel zag ik in haar niet, want de Here God, de Almachtige, is haar tempel, en het Lam. Vs 9; En er kwam een van de zeven engelen met de zeven schalen, die vol waren van de laatste zeven plagen, en hij sprak met mij, zeggende: Kom hier, ik zal u tonen de bruid, de vrouw des Lams.
  - De eerste die deze interpretatie suggereerde was Hippolytus van Rome (±170 - ±235).
  - Origenes (ca. 185 - 253/254) zag de bruid als beeld voor de individuele gelovige.
  - Ambrosius van Milaan (339 - 397) zag in de bruid de maagd Maria.
- Door de eeuwen heen verschoof het accent van de interpretatie.

Dia 9

- Omdat eerdere elementen niet werden vervangen maar aangevuld, werden de interpretaties steeds complexer.
- Ook in de middeleeuwen werd de bruid vaak geïnterpreteerd als de maagd Maria. Het Hooglied was daarom belangrijk bij de Mariaverering door christelijke mystici. De hortus conclusus, "gesloten tuin" uit 4:12 werd daarom een belangrijk motief in de beeldende kunst en geldt als symbool voor Maria.
- In Hooglied 4:7 staat: "Vriendin, aan jou is alles mooi, niets ontsiert je schoonheid". Dit werd beschouwd als bevestiging van het dogma van de Onbevleete Ontvangenis van Maria, de leer dat zij bij haar geboorte niet 'bevlekt' (bezoedeld) was met de erfzonde.
- Het Hooglied wordt soms ook gezien als wijsheidsliteratuur, waarbij de liefdedwoorden zowel bruikbaar zijn in de omgang met de geliefde als in de omgang met God. Dit blijkt bijvoorbeeld uit enkele hedendaagse vertalingen.
- De letterlijke interpretatie ziet het boek Hooglied puur als een beschrijving van de liefde tussen bruidegom en bruid. Een liefdeslied dus, Bijbelse poëzie, een beschrijving van de schoonheid van de liefde. De letterlijke uitleg stamt voornamelijk uit de 19e en 20e eeuw en gaat vaak vergezeld met speculaties over de personen die genoemd worden.

Dia 10

De Bijbel - debijbel.nl

Lied over de liefde

- Hooglied bestaat uit gedichten over de liefde tussen twee mensen. Een jongen en een meisje zingen over hun verlangen naar elkaar. Tussendoor hoor je ook andere stemmen: de vriendinnen (bijvoorbeeld Hooglied 3:6-11) en de broers van het meisje (Hooglied 8:8-9).
- In het Hebreeuws kun je aan de vorm van het werkwoord zien wie er spreekt, maar in het Nederlands is dat niet altijd duidelijk. Daarom staan er in de vertaling opschriften boven de verschillende stemmen.

Salomo

- Misschien werd Hooglied gezongen bij huwelijken. Het kan speciaal geschreven zijn voor het huwelijk van een koning.

- In het opschrift wordt dit lied ‘het mooiste lied van koning Salomo’ genoemd, en Salomo komt ook in de tekst zelf voor. Het kan zijn dat Salomo dit lied heeft geschreven. Maar misschien is het opschrift ook pas later boven de tekst gezet, om het lied in verband te brengen met koning Salomo. En dat is niet zo vreemd. Want Salomo heeft veel liederen gemaakt (1 Kon. 5:12-14: “Hij dichtte drieduizend spreuken en duizend vijf liederen, 13 over allerlei soorten planten, van de ceder op de Libanon tot de majoraan die uit de muur groeit, en over de lopende dieren, de vogels, de kruipende dieren en de vissen. 14 Uit alle omringende landen kwamen mensen om naar Salomo’s wijsheid te luisteren, afgezanten van de koningen die over zijn wijsheid hadden gehoord.”). Hij had ook veel vrouwen: de liefde was belangrijk voor hem. Verder zie je in Hooglied soms een sfeer van rijkdom en luxe die we ook kennen uit de verhalen over Salomo: kostbare sieraden, geurige kruiden, bloeiende tuinen en een verliefd stel dat alle tijd heeft om van elkaar te genieten.

God en zijn volk?

- Het boek Hooglied wordt tijdens het Joodse Paasfeest in de synagoge gelezen. De man (de jongen) in de gedichten staat dan voor God. De vrouw (het meisje) van wie de man zoveel houdt, staat voor Israël. Die uitleg was ook een belangrijke reden om het boek Hooglied in de Bijbel op te nemen.
- Christelijke lezers zien in de vrouw in Hooglied soms de kerk, de bruid van Christus. De erotische taal van Hooglied wordt dan op een geestelijke manier uitgelegd.
- In de Bijbel wordt vaker gesproken over God als man, en Israël (of de kerk) als zijn vrouw. Het is mooi om te bedenken dat God net zo liefdevol naar ons kijkt als de man in Hooglied naar zijn bruid. Maar in het begin was Hooglied waarschijnlijk gewoon bedoeld als lied over de liefde tussen twee mensen. Die liefde is zo bijzonder, dat die een plek in de Bijbel verdient!

Dia 11

Wat zijn de thema’s in dit boek?

Genieten van elkaar

- De taal van Hooglied zit vol beelden. De jongen vergelijkt zijn vriendin bijvoorbeeld met een tuin. In die tuin mag de jongen wandelen en vruchten plukken (Hooglied 4:12-5:1). Als je die beelden goed begrijpt, weet je meteen waarom dit boek niet in Kinderbijbels voorkomt: de geliefden beschrijven uitvoerig hoe zij genieten van hun seksuele ontmoetingen!

‘Vang die kleine vossen’

- Het stel in Hooglied is hevig verliefd. Bij verliefdheid hoort verlangen en plezier, maar ook angst. Het meisje vergelijkt de liefde met vuur: je kunt je eraan warmen, maar je kunt je er ook aan branden (Hooglied 8:6). Je vindt dus in de liefdesliederen steeds weer opmerkingen over wat de liefde in gevaar brengt: de geliefden worden niet met rust gelaten (Hooglied 3:5), het meisje kan haar vriend niet vinden (Hooglied 5:6-7), en de jongen is jaloers (Hooglied 8:13).
- Deze kleine gevaren worden in Hooglied vergeleken met vossen. Vossen stonden bekend als dieren die alles kapotmaken. Al die ‘kleine vossen’ moeten worden gevangen. Pas dan kan de relatie tussen de geliefden slagen (Hooglied 2:15; Vangt ons de vossen, de kleine vossen, die de wijngaarden verderven, nu onze wijngaarden in bloei staan.).

Hoe kun je dit boek lezen? Beelden

- De jongen en het meisje in Hooglied vergelijken hun geliefde met dingen die zij kennen uit hun omgeving. Soms doen ze dat in verrassende beelden: tanden zo wit als schapen, of borsten die lijken op twee kalfjes (Hooglied 6:5-6; 7:4).

Vraag: welke gevoelens zouden deze beelden oproepen bij de mensen van toen?

- Verlangen, verbazing, opwinding, respect, liefde? Denk daarbij niet alleen aan wat je kunt zien, maar ook aan wat je kunt ruiken, proeven of voelen. Zo kun je je laten meenemen in de verliefdheid van dit stel.
- Je kunt ook proberen om beelden te bedenken die bij deze tijd passen. Bijvoorbeeld: zo mooi als de ondergaande zon, of: zo lief als lammetjes in de lente.
- Gesprek tussen twee geliefden. De meeste Bijbelboeken zijn door mannen geschreven. Je hoort maar heel soms de stem van een vrouw. In Hooglied is dat anders: de jongen en het meisje vertellen allebei over hun eigen verliefdheid en verlangens. En allebei spreken ze ook over hun eigen kwetsbaarheid. Het meisje is ziek van liefde (Hooglied 2:5), en de jongen wordt onzeker als zijn vriendin naar hem kijkt (Hooglied 6:5). Die openheid en gelijkwaardigheid tussen de geliefden laten zien hoe God de liefde tussen mensen bedoeld heeft.

Dia 12

RefoWeb (<https://www.refoweb.nl/vragenrubriek/7166/hooglied-allegorisch-letterlijk-of-typologisch-lezen/>)

DS. P. J. DEN ADMIRANT

- geboren op 5 december 1954
- 40 jaar predikant (gereformeerde bond: hervormde gemeente Waardenburg-Neerijnen, Kampen, zendingspredikant Chili, Capelle a/d IJssel, Harderwijk en Kootwijk)

“Allereerst wil een pleidooi voeren voor de letterlijke interpretatie van het boek Hooglied. Het boek Hooglied bevat een aantal bruiloftsliederen waarbij de een zijn liefde voor de ander uitdrukt. Het mooie van het boek Hooglied vind ik is dat deze lichamelijke liefde er helemaal mag zijn. Het doet weldadig aan dat tegenover het overwaardering van de seksualiteit, het vertonen van erotische beelden, hier gesproken wordt over de lichamelijke intimiteit als een wonder tussen man en vrouw, binnen de grenzen van het huwelijk. Seksualiteit is niet iets dat vies is, dat slecht is, dat minderwaardig is, een soort noodzakelijk kwaad. Nee, de Schepper heeft de seksualiteit gegeven, enerzijds als middel ter voortplanting, anderzijds als uitdrukking, de hoogste uitdrukking van de lichamelijke liefde. Wederzijdse aantrekkingskracht, van elkaar genieten is niet fout, slecht, zondig.

Integendeel, is gegeven door de Schepper. Je zou het boek Hooglied dan ook een uitwerking kunnen noemen van de woorden uit Genesis 2: daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn. Die twee. Dus niet twee willekeurige mensen, die elkaar zo eens tegenkomen en elkaar gebruiken om elkaars seksuele verlangens te bevredigen. Nee, deze prachtige gave heeft de HEERE gegeven om binnen de grenzen van het huwelijk te worden gebruikt.

God heeft het gegeven. God gunt het Zijn schepselen dat ze ervan genieten. Binnen de begrenzing van het huwelijk, omdat het anders geen uitdrukking van de liefde meer is, maar een

genotartikel. Tegenover seksfilms mogen wij het boek Hooglied plaatsen. Wil je een zuivere beschrijving van de lichamelijke liefde, lees dan dit boekje!”

Hij kiest dus voor de letterlijke interpretatie en wijst de allegorische uitleg af. Hij sluit daarmee niet uit dat Hooglied ook nog een meerwaarde heeft. De allegorische uitleg sluit omgekeerd wel de letterlijke uitleg uit.

Ondanks dat de allegorische uitleg misschien wel de voornaamste reden is geweest voor de joodse rabbijnen om het Hooglied op te nemen in de canon, wijst hij dit af. Er wordt in het boek zelf geen enkele verwijzing gegeven naar de verhouding God tot Zijn volk Israël. Zoals dat bij de profeten wél het geval is. Het woordje God of HEERE komt nagenoeg in ons boekje zelfs niet voor. Met uitzondering van een plaats, 8:6. De vlammen van de liefde worden vlammen des HEEREN genoemd. Afkomstig van Hem.

Zijn voornaamste bezwaar tegen de allegorische beschrijving is, dat volgens hem niemand op het idee zou komen om in de liefde van Christus tot de gemeente, en de gemeente tot Christus zoveel details te ontleen aan de seksuele omgang. Wie zou het aandurven om Christus over de borsten te laten spreken van Zijn bruidsgemeente? De allegorische uitleg moet dan van kunstgrepen gebruik maken. De twee borsten zijn dan Woord en sacrament. Maar dat lijkt hem volstrekt uit de lucht gegrepen. De allegorische beschrijving ontkomt niet aan een zekere willekeur in de uitleg.

Dan blijft de typologische exegese over. Die ziet trekken van de liefde tussen man en vrouw als een beeld voor de liefde tussen Christus en de gemeente. Tegen deze uitleg bestaan veel minder bezwaren, omdat ze veel minder willekeurig is.

Den Admirant pleit voor een heel andere benadering. Een benadering die start, begint, bij de letterlijke uitleg van het boek, en die vervolgens zegt: God heeft de lichamelijke liefde ons ook gegeven als een uitdrukking en afspiegeling van Zijn diepe liefde voor ons, voor de gelovigen. Dan begaan we een geheel bijbels spoor. Als Paulus in Efeze 5 schrijft over de liefde tussen man en vrouw, die twee zullen tot een vlees zijn, dan voegt hij erachter: deze verborgenheid is groot, doch ik zeg dit, ziende op Christus en de gemeente. Met andere woorden. Paulus sprekend over de liefde tussen man en vrouw, ziet in de liefde tussen hen beiden een weerspiegeling van de verhouding tussen Christus en de gemeente.

Op deze wijze wordt de lichamelijke liefde niet weggehaald uit het boek Hooglied. Terwijl het tegelijk niet het enige is, dat we erover te zeggen hebben. We mogen dan vanuit de beschrijving van de lichamelijke liefde opklimmen tot de liefde van God in Christus tot Zijn gemeente. Het totaal van de omgang tussen man en vrouw, is weerspiegeling voor de diepe liefde van God in Christus voor Zijn volk.

Dia 13

Bas Krins, Bijbelgetrouw christen zijn vandaag

Theoloog, gespecialiseerd in de verhouding tussen het Oude Testament en het Nieuwe Testament en de Joodse achtergrond van het Nieuwe Testament, natuurwetenschappelijk onderzoeker en docent.

Hij gebruikt voor zijn colleges, artikelen en boeken van literair-orthodoxe hoogleraren. Dit zijn hedendaagse Joodse geleerden die een orthodox-Joodse interpretatie van de Tenach (het Oude Testament) hebben, en veel nadruk leggen op de taalkundige aspecten van de Hebreeuwse tekst.

Vanuit het perspectief van Bas Krins, gaan we wat dieper in op Hooglied zelf. **Allegorisch? Of een analogie?**

De eerste betekenis:

⇒ Een verloofd stel:

Hooglied is een poëtische beschrijving van de liefde tussen een man en een vrouw. Een stelletje dat nog niet getrouwd is, maar zonder twijfel daar wel naartoe op weg is. Dat het gaat om ongetrouwden blijkt met name uit het verschillende elementen.

Tot driemaal toe klink het refrein:

- Hoogl. 2:7 (zie ook Hoogl. 3:5; 8:4): Meisjes van Jeruzalem, ik bezweer je bij de gazellen, bij de hinden op het veld: wek de liefde niet, laat haar niet ontwaken voordat zij het wil.
- Het is duidelijk dat hier opgeroepen wordt om geduld te hebben met de liefde en te wachten tot de tijd daarvoor gekomen is.
- Aan het slot van Hooglied komen we de volgende opmerking tegen met betrekking tot de broers van de vrouw: Hoogl. 8:8-9 Wij hebben een zusje, borsten heeft ze nog niet. Wat doen we met ons zusje als de mensen over haar gaan spreken? Was zij een muur, dan bouwden wij er zilveren kantelen op. Was zij een deur, dan sloten wij die met een balk van cederhout. De symboliek is duidelijk. De broers zien het als hun taak om ervoor te zorgen dat hun zus ongerept blijft.
- En er is nog een andere symboliek, namelijk die van een afgesloten tuin: Hoogl. 4:12 Zusje, bruid, een besloten hof ben jij, een gesloten tuin, een verzegelde bron.
- Tot slot nog een opmerkelijke waarneming. De man beschrijft in beeldende taal de vrouw. Hij ziet haar gezicht door een sluier: Hoogl. 4:1 Je bent zo mooi, vriendin van mij, je bent zo mooi! Je ogen zijn duiven, door je sluier heen. Je haar golft als een kudde geiten die afdaalt van Gileads bergen.
- Hoogl. 4:3 (zie ook Hoogl. 6:7) Als een koord van karmozijn zijn je lippen, je mond is betoverend. Als het rood van een granaatappel fonkelt je lach, door je sluier (kan erop wijzen dat ze niet getrouwd is) een.

⇒ Het paradijs keert terug

- Na de zondeval worden Adam en Eva worden het paradijs uitgestuurd (Gen. 3:23-24). Verder zal de natuur veranderen: de aarde zal dorens en distels voortbrengen (Gen. 3:18). En de relatie tussen de man en de vrouw zal veranderen; de vrouw zal de man begeren en hij zal over haar heersen (Gen. 3:16).
- Deut. 11: 11-15 spreekt over voldoende overvloed als wij mensen Hem maar met hart en ziel dienen.
- Dus alleen onze trouw kan zorgen voor een stukje paradijs op aarde. Maar de Thora spreekt niet over herstel van de relatie tussen man en vrouw.
- In Hooglied wordt dit thema verder uitgewerkt. De vrouw wordt een besloten tuin genoemd (Hoogl. 4:12). Een duidelijke verwijzing naar de hof van Eden. Maar net

zoals het land Israël een stukje paradijs op aarde kan worden als God gehoorzaamd wordt, zo zal ook de relatie tussen de man en de vrouw weer iets van de oorspronkelijke bedoeling laten zien. Dat zien we in de wederkerigheid van de relatie tussen de man en de vrouw:

- Hoogl. 2:16 (zie ook Hoogl. 6:3) Mijn lief is van mij, en ik ben van hem.
- Hoogl. 7:11 Ik ben van mijn lief, en hij verlangt naar mij.
- in die wederkerigheid en zien we het tenietdoen van de overheersing door de man zien we opnieuw een stukje paradijs op aarde.

De tweede betekenis:

⇒ De Joodse uitleg

Ook Bas vindt dat de uitleg, relatie tussen God en Israël, gezocht is en niet uit de tekst zelf naar voren komt. Toch erkennen veel Joden de eerste betekenis van de tekst. En degenen die weleens kennis hebben genomen van de Rabbijnse discussies over de interpretatie van de reinheidswetten voor mannen en vrouwen zullen hebben gemerkt dat die niet bepaald getuigen van preutsheid. De Joden blijken heel goede redenen te hebben om Hooglied te lezen als een beschrijving van Gods liefde voor Israël. Wat bedoeld wordt is dat Hooglied in het algemeen een afbeelding is van Gods liefde voor Israël. Hooglied is dus een metafoor, een analogie, maar geen allegorie.

Op zich wordt in de Bijbel vaker de relatie tussen een man en een vrouw gebruikt om de relatie tussen God en Zijn volk te beschrijven. Vooral door de profeten in het Oude Testament. In positieve zin, maar vaker nog in negatieve zin als de afgodendienst wordt beschreven in termen van huwelijksontrouw. Waarbij die ontrouw soms in termen wordt beschreven die in tegenstelling tot de taal van Hooglied wel zeer expliciet zijn.

⇒ De bruid als beeld van Israël

Het land Israël wordt in de bijbel beschreven als een land dat overvloed van melk en honing (Ex. 3:8; 13:5; 33:3; Lev. 20:24; Num. 13:24; 14:8; 16:14; Deut. 6:3; 11:9; 26:9; 27:3; 31:20; Joz. 5:6). Het is opvallend dat de beschrijving van de bruid hier nauw bij aansluit:

- Hoogl. 2:13 De vijgenboom is al vol vruchten, de wijnstok rankt en geurt.
- Hoogl. 4:11 Mijn bruid, je lippen druipen van honing, melk en honing proef ik onder je tong, je kleed geurt naar de Libanon.
- Hoogl. 4:12 Zusje, bruid, een besloten hof ben jij, een gesloten tuin, een verzegelde bron.
- Hoogl. 4:13-14 Aan jou ontspruit een boomgaard vol granaatappels, met een overvloed aan vruchten, hennabloemen, nardusplanten, nardus en saffraan, kalmoes en kaneel, wierookbomen, allerlei soorten, mirre, aloë, balsems, allerfijnst.
- Hoogl. 7:3 Je navel is een ronde kom, die gevuld is met kruidige wijn. Je buik is een bergje tarwe, dat door lelies wordt omzoomd.
- Hoogl. 7:8 Als een palm is je gestalte, je borsten zijn als druiventrossen.

Reeds in de oudheid werd de granaatappel beschouwd als de nationale vrucht van Israël. Zowel de tabernakel (Ex. 28:33; 39:24) als de tempel (1 Kon. 7:18; 2 Kon. 25:17; 2 Kron. 3:16; 2 Kron. 4:13) was er rijkelijk mee versierd. In Hooglied lezen we tot tweemaal toe dat de slapen van de bruid door de sluier heen er als granaatappels uitzien (Hoogl. 4:3; 6:7).

⇒ De bruid ruikt als de tempel

Bij de beschrijving van de bruid worden veel geuren gebruikt. Opvallend is de tekst in het vierde hoofdstuk:

- Hoogl. 4:13-14 Aan jou ontspruit een boomgaard vol granaatappels, met een overvloed aan vruchten, hennabloemen, nardusplanten, nardus en saffraan, kalmoes en kaneel, wierookbomen, allerlei soorten, mirre, aloë, balsems, allerfijnst. Deze tekst doet denken aan de beschrijving van het heilige reukwerk voor de tempel in Ex. 30:23-25 'Neem de fijnste specerijen: vijfhonderd sjekel dikvloeibare mirre, half zoveel geurige kaneel – tweehonderdvijftig sjekel dus –, tweehonderdvijftig sjekel geurige kalmoes en vijfhonderd sjekel kassia, alles volgens het ijkgewicht van het heiligdom, en een hin olijfolie, en bereid hieruit heilige zalfolie, een geurig mengsel zoals een reukwerker dat maakt. (...)
- De verwijzing is duidelijk. Joodse uitleggers gaan ervan uit dat ook de verwijzing naar de 'bergen vol balsemkruid' (Hoogl. 8:14) een aanduiding is van de tempel. Volgens de Talmoed (Yoma 39b) rook de tempel in Jeruzalem zo sterk naar wierook dat geen enkele bruid parfum hoefde te gebruiken in Jeruzalem. Zelfs in Jericho was de geur nog zo sterk dat de vrouwen daar geen parfum gebruikten. Als we dit weten, dan zien we in de benaming van de bruid als mirreberg en wierookheuvel (Hoogl. 4:6) eveneens een duidelijke verwijzing naar de tempel.

⇒ De steden van Israël

In Hooglied worden veel steden genoemd. Opvallend is de tekst:

- Hoogl. 6:4 Je bent zo mooi, vriendin van mij, zo bekoorlijk als Tirsä, zo lieflijk als Jeruzalem, zo ontzagwekkend als een vaandelvrouw. In dit vers worden Tirsä en Jeruzalem genoemd, oftewel de hoofdstad van het noordelijke rijk en de hoofdstad van het zuidelijke rijk.

Zonder meer valt op hoeveel steden kriskras door Israël worden genoemd bij de beschrijving van de vrouw: Jeruzalem, Saron, Gilead, Libanon, Amana, Senir, Hermon, Chesbon, Bat-Rabbim, Tirsä, Damascus, Karmel. Het is een bevestiging van het beeld dat de vrouw inderdaad ook beeld is van Israël.

⇒ Hooglied en de ballingschap

Als we Hooglied goed lezen, dan blijkt de relatie tussen de man en vrouw niet altijd rozengeur en maneschijn te zijn. We zien toenadering en verwijdering.

- Hoogl. 2:14 Mijn duif in de rotskloof, verscholen in de bergwand, laat mij je gezicht zien, laat mij luisteren naar je stem, want je stem is zo lieflijk, je gezicht zo bekoorlijk.'
- De vrouw is kennelijk redelijk onbereikbaar voor de man. En de vrouw ziet ook dat er gevaren zijn die hun relatie bedreigen: Hoogl. 2:15 Vang voor ons de vossen, vang die kleine vossen. Ze vernielen de wijngaard, onze wijngaard vol bloeiende ranken.
- In Hoogl. 3:1-5 lezen we hoe de vrouw verlangt naar de man terwijl ze op bed ligt. Dan staat ze op en gaat de stad in, waar ze de wachters van de stad ontmoet. Uiteindelijk vindt ze dan haar aanstaande man.
- Een enigszins vergelijkbare situatie lezen we in Hoogl. 5:2-6:3. Opnieuw ligt de vrouw op bed. Dan klopt haar verloofde aan. Ze wil echter in eerste instantie niet opendoen omdat ze haar voeten al gewassen heeft en zich heeft uitgetkleed. Als ze echter de geur van hem ruikt, loopt ze toch naar de deur maar haar geliefde is dan reeds weg. Ze gaat op zoek en treft opnieuw de wachters aan. Als deze wachters haar dan

vragen waar haar vriend heen gegaan is, dan weet ze te vermelden dat hij naar zijn hof is gegaan.

Deze twee laatste scènes doen bijna surrealistisch aan. Het is niet duidelijk of ze alleen een droom weergeven, of dat de vrouw ook daadwerkelijk de stad ingaat. In elk geval geven ze een beeld van toenadering en verwijdering.

In dit beeld hebben de Joden altijd een analogie gezien met de geschiedenis van Israël. Met de ballingschap als verwijdering en de terugkeer en het herstel van het land als toenadering. Ondanks dat blijft de liefde van God voor Zijn volk overeind staan, net als in Hooglied de liefde van de man voor de vrouw geen enkel moment ter discussie staat. Dit is de kern van de tweede betekenis van Hooglied. God houdt van zijn volk, ondanks alles. De bruid in Hooglied is zwart van de zon. Maar voor de bruidegom is zijn de mooiste van de hele wereld. En ondanks het feit dat ze soms verscholen is, en ze de deur niet voor hem wil opendoen, blijft de bruidegom verlangen naar de bruid. En wie tot het einde doorleest kan maar één conclusie trekken: deze man en vrouw gaan trouwen.

⇒ Hooglied als feestrol

Hooglied is één van de vijf feestrollen van de Joden. Het wordt gelezen op het Pesachfeest. En Hooglied wordt gelezen als een uitdrukking van de liefde van God voor Israël. Daarbij komt dat het begin van Hooglied zich in het voorjaar afspeelt (Hoogl.2:11: de winter is voorbij). Pesach is het eerste feest in het voorjaar.

Hooglied schildert in de eerste plaats de relatie tussen een man en een vrouw zoals God dat bedoeld heeft. Een relatie waarin weer iets van het paradijs zichtbaar wordt. Een relatie van exclusieve liefde, waaraan wij een voorbeeld mogen nemen. Daarnaast blijkt uit tal van toespelingen dat met dit beeld ook de relatie tussen God en Israël wordt uitgebeeld. De steden die genoemd worden bij de beschrijving van de bruid, de vruchten van het land, en de geur van de tempel, alles wijst erop dat de bruid een beeld is voor het land Israël.

Dia 14

Theoloog en publicist Henk Post uit Veenendaal

Bedrijfskundige, theoloog en 4x gepromoveerd (internationalisatie dienstverlening 1995, de theologie (positie kerkelijk werker in de kerk) 2006, de letteren (historisch onderzoek vrouwenkiesrecht) 2009 en het staatsrecht (godsdienvrijheid) 2016), gaat voor in protestantse kerken. Zijn nieuwste boek heet “Hooglied, liefde sterk als de dood”.

- “Eigenlijk”, zegt hij, “kun je dit Bijbelboek beter ‘Het allermooiste lied’ noemen, in lijn met de Hebreeuwse benaming ‘Lied der liederen’.”
- Eeuwenlang is het uitgelegd als een allegorie: een tekst met een verborgen, geestelijke boodschap. De lichamelijke liefde die in Hooglied in geuren en kleuren wordt uitgetekend, staat dan voor de relatie tussen God, de bruidegom in Hooglied, en Israël, de bruid.
- Op die visie dat je de tekst figuurlijk moet lezen, kwam de laatste jaren – ook onder orthodoxe theologen – steeds meer kritiek. Terecht zegt dr. H. Bos.

- Als je Hooglied op die allegorische manier probeert uit te leggen, merk je al snel dat je hopeloos vastloopt. Of je verzandt in volstrekte willekeur. Maar de tekst zelf biedt geen enkele aanwijzing dat het hier om een allegorie gaat.
- Hooglied als een lofzang op liefde, verlangen en seksualiteit als goede scheppingsgaven van God.”

Joden lezen Hooglied jaarlijks tijdens het Pesachfeest. Waarom juist dan? “Pesach is een oogstfeest, en dat gaat er uitbundig aan toe. Er wordt veel wijn bij gedronken. Met name voor jongeren brengt zo’n feest seksuele verleidingen met zich mee. Hooglied wijst de weg: pas op met de liefde, ga er zuiver mee om. Wat dat betreft, blijft Hooglied actueel.

Opvallend is dat het meisje het vaakst aan het woord is. Het korte Bijbelboekje begint én eindigt met woorden van haar. Wat mag je daaruit concluderen? “Ik denk dat Hooglied is geschreven door een vrouw. Maar het is niet te bewijzen. Sowieso is in Hooglied het perspectief van de vrouw dominant, wat heel opmerkelijk is.”

Henk Post vindt het uitgesloten dat Salomo de auteur was omdat in Hooglied kritisch over hem wordt gesproken.

Verder: De tekst zelf begint met een hartstochtelijk citaat van het meisje: ‘Laat hij mij kussen.’ Er spreekt meteen een geweldig verlangen uit naar lichamelijke intimiteit. Zij windt er geen doekjes om. Ook niet als het gaat om waar ze naartoe wil: de seksuele vereniging. Daar werkt dit hele, prachtig geschreven liefdeslied naartoe. Maar die eenwording vindt in de tekst nergens plaats. Hooglied eindigt zonder echte afsluiting. Ook dat hoort bij de liefde. Die eindigt als het goed is niet, maar gaat door.

Hooglied 8:6 bevat de kern: “Want sterk als de dood is de liefde, hard als het graf de hartstocht.” De schrijver zegt hier dat de liefde – in wezen – onverwoestbaar is: “Zij laat zich niet verdrijven, niet uitdoven.” Hooglied wil ons laten zien dat liefde, huwelijk en seksualiteit goede scheppingsgaven zijn. In die zin houdt deze bundel liefdesliederen ons een spiegel voor. Hooglied kan ons leren er op een wijze manier mee om te gaan, zodat deze gaven bloeien zoals de Schepper heeft bedoeld. Al weten we allemaal dat er op dit punt heel veel gebrokenheid is, God geeft ons deze bijzondere, maar kwetsbare gaven om van te genieten.”

Dia 15

Stellingen

1. Is Hooglied een ideaal/norm voor de verliefdheidsfase of voor de hele relatie?
2. Hoe voed je je kinderen op en welke waarden geef je ze mee
3. Pastoraal gesprek en de prediking van fysieke intimiteit
4. Hoe kijken we tegen onze huidige cultuur aan: oversexed, consumerend
5. We hebben een gesexuologiseerde samenleving
6. In een niet monogame tijd spreekt Hooglied van een 1 op 1 relatie. Hoe laten we dat verhouden tot de relaties die we in deze dagen kennen?